

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Sport en privacy en gegevensbeschermingsrecht

Zwenne, G.J.; Olfers, M.

Citation

Zwenne, G. J. (2021). Sport en privacy en gegevensbeschermingsrecht. In M. Olfers (Ed.), *Sport en recht. De invloed van de AVG op de sport*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3278394>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3278394>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

[3484 woorden]

Sport en privacy en gegevensbeschermingsrecht

prof. mr. Gerrit-Jan Zwenne*

1. INLEIDING

Het privacyrecht kan worden gezien als een reactie op innovatie, mogelijk gemaakt door de introductie nieuwe technologie. Dit blijkt uit een van de bekendste en meest geciteerde essays over privacy, dat van Samuel Warren & Louis Brandeis uit 1890 over *The Right to Privacy*. Erin wezen de auteurs op het belang van het ‘right to be let alone’, als reactie op de ontwikkelingen op het gebied van de fotografie, krantendrukpersen en nieuwe distributiemogelijkheden. Volgens hen was dit privacyrecht wenselijk, of eigenlijk nodig, om individuen te beschermen tegen de belangen aantasting die het gevolg was van de mogelijkheden om, met behulp van de indertijd net geïntroduceerde Kodak compact-camera, foto’s (‘instantaneous photographs’) te maken in een slecht verlichte ruimte, waarna miljoenen krantenlezers konden zien dat een bekend politicus in een restaurant een intiem etentje had met een dame die niet zijn echtgenoot was.¹

Het huidige privacy- of gegevensbeschermingsrecht² is een reactie op de ontwikkeling van informatie- en communicatietechnologie. In de jaren zeventig van de vorige eeuw was de introductie van mainframecomputers aanleiding voor een eerste generatie van privacywetgeving, die na ruim twintig jaar werd vastgelegd in de Europese Privacyrichtlijn 95/46/EG en Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp). Al betrekkelijk snel daarna bleek deze wetgeving niet meer te voldoen toen we te maken kregen met nieuwe technologische ontwikkelingen, zoals die van het internet, cloud-computing en sociale media. De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) is het antwoord daarop. De vraag is dan natuurlijk in hoeverre deze laatste generatie van privacywetgeving nog voldoet als het gaat om de ontwikkelingen waarmee we nu te maken krijgen. Denk aan: *big data*, *artificial intelligence* en *machine learning*, *internet of things (IoT)*, maar ook *drones*, *sensor-data* en *facial recognition*.

De privacywet, en dus ook de Algemene Verordening Gegevensbescherming of AVG, beoogt regels te stellen voor, en te voorzien in waarborgen tegen, het gebruik van verschillende, soms nog onbekende en vaak nog niet goed begrepen technologische ontwikkelingen. Om nog enigszins toekomstbestendig te zijn maakt de wetgever daarvoor vooral gebruik van open begrippen en vage normen, die telkens in de praktijk moeten worden ingevuld en geconcretiseerd. Veel uit deze regelgeving is daardoor nog onzeker. Tegen die achtergrond ga ik in deze bijdrage kort in op wat kan en wat mag, en soms ook op wat

* Gerrit-Jan Zwenne is hoogleraar Recht en de informatiemaatschappij in Leiden en advocaat te Den Haag.

¹ Samuel D. Warren and Louis D. Brandeis, ‘The Right to Privacy’, *Harvard Law Review*, Vol. 4, No. 5 (Dec. 15, 1890), pp. 193-220 <https://www.jstor.org/stable/1321160?seq=1#metadata_info_tab_contents> (laatst. geraadpleegd 8 februari 2021)

² Over het onderscheid tussen enerzijds privacyrecht en anderzijds gegevensbeschermingsrecht valt van alles te zeggen. In deze bijdrage doe ik dat niet. Al was het maar omdat de discussie daarover, hoewel vermakelijk, toch al snel grote overeenkomsten gaat vertonen met het gesprek over de vraag in hoeverre een «hotdog» kan kwalificeren als «sandwich». Ik weet het antwoord op de vraag niet en het belang ervan ontgaat mij.

moet mogen. Ik leg daarbij, gelet op de aard van de uitgave waarin deze bijdrage is opgenomen, af en toe een accent op wat voor relevant is voor de sportwereld.

2. IS DE AVG VAN TOEPASSING?

Vaak wordt er min of meer impliciet van uitgegaan dat de AVG van toepassing is als het gaat om privacy. Dat is niet altijd terecht en dat leidt daardoor nogal eens tot misverstanden. Een kamerlid vraagt de bewindspersoon waarom de privacytoezichthouder niet optreedt tegen een datalek van ongekende proporties, maar gaat eraan voorbij dat het onzeker is of de gelekte gegevens überhaupt moeten worden aangemerkt als persoonsgegevens – laat staan of de bewindspersoon instructies kan geven aan die toezichthouder.

Wanneer is de AVG dan van toepassing? Uit artikel 2, eerste en tweede lid, AVG blijkt dat dit het geval is als er sprake van een geheel of gedeeltelijk geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens³ en als er geen gebruik kan worden gemaakt van een van de uitzonderingen op het toepassingsbereik.

2.1 Is er sprake van een geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens?

Deze vraag kent drie deelvragen. De eerste is wat een *verwerking* is, de tweede wat het betekent dat een verwerking al dan niet *geautomatiseerd* is, en de derde deelvraag wat een *persoonsgegeven* eigenlijk is.

In artikel 4, onderdeel b, AVG wordt een verwerking omschreven als een bewerking of een geheel van bewerkingen met betrekking tot persoonsgegevens of een geheel van persoonsgegevens, al dan niet uitgevoerd via geautomatiseerde procedés, zoals onder andere het verzamelen, vastleggen, ordenen, structureren, opslaan, bijwerken of wijzigen, opvragen, raadplegen, gebruiken, verstrekken door middel van doorzending, verspreiden of op andere wijze ter beschikking stellen, aligneren of combineren, afschermen, wissen of vernietigen van gegevens.

De opsomming van bewerkingen is niet uitputtend. Het gaat om *alles* wat met persoonsgegevens kan worden gedaan, met inbegrip van het anonimiseren of verwijderen van de gegevens. De vraag of er sprake is van een verwerking in de zin van de AVG is daardoor meestal betrekkelijk gemakkelijk te beantwoorden, maar soms toch niet. Een voorbeeld van een situatie waarin dat niet meteen duidelijk was zagen we in maart 2020, aan het begin van de coronacrisis. Werkgevers, restauranthouder en hotelketens gingen met een infraroodthermometer de temperatuur van opnemen van werknemers of gasten. De toezichthouder, de Autoriteit persoonsgegevens (AP),⁴ vond eerst dat dit wél een verwerking van persoonsgegevens betrof, maar kwam daarop later terug. Inmiddels zegt de toezichthouder dat het opnemen van de temperatuur geen verwerking van persoonsgegevens als er geen gegevens worden geregistreerd en verder gebruikt.⁵

³ De AVG is ook van toepassing op de sommige niet geautomatiseerde gegevensverwerkingen, zoals persoonsgegevens opgenomen in papieren dossiers (zie bijv. HR 3 juni 2005, ECLI:NL:HR:2005:AT1093) en analoge geluidsbanden (zie HR 29 juni 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ4664). Voor deze bijdrage is dat minder relevant.

⁴ Voor de spellingswijze van de aanduiding van de privacytoezichthouder ga ik, anders dan de toezichthouder zelf doet, uit van de tekst van de Uitvoeringswet AVG of UAVG (*Stb.* 2018, 144). Artikel 6, eerste lid, UAVG duidt de toezichthouder aan als s Autoriteit persoonsgegevens (d.w.z. één hoofdletter en een kleine letter) en niet als Autoriteit Persoonsgegevens (twee hoofdletters).

⁵ Zie: <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/onderwerpen/corona> (laatst, geraadpl. 13 februari 2021); de website van AP kent helaas geen archieffunctie, waaruit inzicht kan worden verkregen van haar voortschrijdend inzicht. Op internet zijn met de zoektermen «temperatuur» en «AVG» gemakkelijk verschillende publicaties te vinden waarin daarop wordt gereflecteerd. Zie bijv. H. Stil, 'Bedrijven mogen soms toch

De tweede deelvraag, in hoeverre de verwerking geautomatiseerd is, lijkt evenmin lastig te beantwoorden. In de AVG wordt daarover weinig gezegd. In de parlementaire geschiedenis bij de vorige privacywet, de Wbp, wordt over het begrip de weinigzeggende toelichting gegeven dat een verwerking geldt als geautomatiseerd als er gebruik wordt gemaakt van middelen en methoden van geautomatiseerde gegevensverwerking.⁶ In de praktijk is er echter weinig tot geen debat over wat wel of niet heeft te gelden als geautomatiseerd.

De derde deelvraag, in hoeverre er sprake is van persoonsgegevens, is waarschijnlijk het lastigst te beantwoorden. Artikel 4, onderdeel a, AVG definieert persoonsgegevens als alle informatie over een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon (zgn. 'betrokkene' of het 'datasubject'). Als identificeerbaar wordt beschouwd een natuurlijke persoon die direct of indirect kan worden geïdentificeerd, met name aan de hand van een identicator. Voorbeelden van zo een identicator zijn: een naam, een identificatienummer, locatiegegevens, een online identicator of van één of meer elementen die kenmerkend zijn voor de fysieke, fysiologische, genetische, psychische, economische, culturele of sociale identiteit van die natuurlijke persoon.

Om te bepalen of een natuurlijke persoon identificeerbaar is, moet, zo blijkt uit overweging 26 uit de Preambule bij de verordening, rekening worden gehouden met alle middelen waarvan redelijkerwijs valt te verwachten dat zij worden gebruikt door de verwerkingsverantwoordelijke of door een andere persoon om de natuurlijke persoon direct of indirect te identificeren. En, om uit te maken of van middelen redelijkerwijs is te verwachten dat zij worden gebruikt om de natuurlijke persoon te identificeren, moet rekening worden gehouden met alle objectieve factoren, zoals de kosten van en de tijd benodigd voor identificatie, met inachtneming van de beschikbare technologie op het tijdstip van verwerking en de technologische ontwikkelingen. Waar het gaat om online-identificatoren, zoals IP-adressen en MAC-adressen, kan uit overweging 30 uit de Preambule worden opgemaakt dat deze gegevens in combinatie met andere gegevens, kunnen kwalificeren als persoonsgegevens, als daarmee iemand zonder onevenredige inspanning kan worden geïdentificeerd.

In de praktijk is er nogal wat discussie over de reikwijdte van het begrip, en dan vooral over de omstandigheden waaronder voornoemde online-identificatoren kwalificeren als persoonsgegevens. Een uitvoerige uiteenzetting van deze discussie valt buiten de reikwijdte van deze bijdrage. Ik volsta met de vaststelling dat toezichthouders geneigd zijn om het begrip erg ruim uit te leggen, met als gevolg dat in hun opvatting de AVG vrijwel altijd van toepassing is op IP-adressen en MAC-adressen.⁷ Daarop is evenwel nogal wat kritiek,⁸ onder andere omdat zowel de wetgever⁹ als de rechtspraak¹⁰ uitgaan van een

mensen temperaturen', Het Parool 9 mei 2020, te vinden via: <https://www.parool.nl/nieuws/bedrijven-mogen-soms-toch-mensen-temperaturen~b8411f0a/> laatst. geraadpl. 15 februari 2021; L. Mourcous, 'Temperaturen tijdens corona: is de AVG van toepassing', *SOLV blog* 13 mei 2020, te vinden via <https://solv.nl/blog/temperaturen-tijdens-corona-is-de-avg-van-toepassing/> (laatst. geraadpl. 15 februari 2021); E. Vaal & V. Laan, 'Toegangsbeleid met temperatuurmetingen onder de AVG: alleen 'klassieke' thermometer?', *Privacyweb* 19 juni 2020 te vinden via <https://www.privacy-web.nl/artikelen/toegangsbeleid-met-temperatuurmetingen-onder-de-avg-alleen-klassieke-thermometer> laatst. geraadpl. 15 februari 2021.

⁶ Kamerstukken II 97/98, 25892, nr. 3, p. 69.

⁷ Zie Art. 29-werkgroep, Advies 5/2014 over anonimiserings technieken van 10 april 2014, WP216, p. 23-26 en Advies 4/2007 over het begrip 'persoonsgegevens' van 20 juni 2007, WP136, p. 18-19; zie ook bijv. AP-nieuwsbericht 20 april 2017, Bluetrace beëindigt overtredingen wifi-tracking na optreden AP; Brief AP aan VNG 15 juni 2016 inzake Wifi-tracking (z2016-00087).

⁸ R.P. Santifort, 'Naar een meer genuanceerde benadering van 'pseudonimisering' in het privacyrecht', *Privacy & Informatie* 2019/5, p. 195-204, G-J. Zwenne, nog enkele opmerkingen over IP-adressen en persoonsgegevens, identificeerbaarheid en 'single-out', *Privacy & Informatie* 2015/6, alsmede G-J. Zwenne in: *T&C Privacy- en gegevensbeschermingsrecht*, 7^e druk, art. 4 AVG, aant. 1.

⁹ Zie bijv. Kamerstukken II 2019/20, 35 479, nr. 3, p. 5-6.

¹⁰ HJEU 19 oktober, 2016 C-582/14, ECLI:EU:C:2016:779; Rechtbank Midden-Nederland 2 augustus 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:4011; Rechtbank Den Haag 5 oktober 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:9590, overw. 7.

veel genuanceerdere uitleg van het begrip. Er is dan dus vaak veel meer mogelijk met dergelijke gegevens dan wel wordt gedacht.

2.2 Uitzonderingen op de toepassing van de AVG

Persoonlijke of huishoudelijke doeleinden

De reikwijdte van de AVG is groot maar niet onbeperkt. Als er sprake is van de geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens is de verordening niet van toepassing in de gevallen opgesomd in artikel 2, tweede lid, AVG. Voor de sportwereld lijkt vooral belang toe te komen aan de uitzondering voor de verwerkingen door een natuurlijke persoon bij de uitoefening van zuiver persoonlijke of huishoudelijke activiteiten.

Deze uitzondering heeft betekenis voor een individuele buitensporter voor zichzelf met een GoPro videocamera opnamen maakt als zij met haar ATB door de Meijndel aan het crossen is. En voor de snowboarder die met een iPhone een off-piste afdaling vastlegt. Voor de roeicoach die op de Bosbaan de 500-meter tijden van een vierzunder vastlegt. En voor de hardloper die hartslag en afstand opslaat. Ook als er daarbij sprake is van persoonsgegevens, van de sporter zelf of iemand anders, is de AVG niet daarop van toepassing zolang deze gegevens niet of alleen in kleine kring worden gedeeld, bijvoorbeeld in een app-groep van beperkte omvang. Als de beeldopnamen, foto's of andere gegevens in bredere kring worden gedeeld – zeg: op een openbare Facebook-pagina of op YouTube – is de AVG wel van toepassing.

Journalistieke doeleinden (zgn. 'journalistieke exceptie')

De verordening is, zo blijkt uit artikel 43 van de Uitvoeringswet AVG of UAVG, gedeeltelijk van toepassing op de verwerking van persoonsgegevens voor uitsluitend journalistieke doeleinden en ten behoeve van uitsluitend academische, artistieke of literaire uitdrukingsvormen. Wél van toepassing zijn de, hierna in deze bijdrage nog te bespreken materiële vereisten, zoals het vereiste dat er een verwerkingsgrondslag moet zijn (art. 6, eerste lid, AVG) en de vereisten met betrekking tot doelverenigbaarheid (art. 5, eerste lid, onderdeel b, AVG). Niet van toepassing zijn onder andere de bepalingen over de rechten van betrokkenen, zoals inzage- en vergeetrechten, (art. 12 t/m 23 AVG) en evenmin de bepalingen over zogeheten bijzondere categorieën van persoonsgegevens, zoals gezondheidsgegevens en gegevens over geloofsovertuiging, politieke voorkeur of etniciteit (art. 9 AVG).

Over de reikwijdte van deze uitzondering hebben zowel het Hof van Justitie in Luxemburg als het Europees Hof voor de Rechten van de Mens zich uitgelaten. Uit deze rechtspraak blijkt dat deze uitzondering of exceptie, gelet op het belang van de vrijheid van meningsuiting, ruim moet worden uitgelegd. Van de uitzondering kan niet alleen gebruik worden gemaakt door mediaondernemingen, maar door iedereen die zich bezighoudt met journalistieke activiteiten, als die maar de bekendmaking aan het publiek van informatie, meningen of ideeën tot doel hebben.¹¹

In de VoetbalTV-zaak kwam de rechtbank Midden Nederland tot het oordeel dat het via een internetvideoplatform uitzenden van amateurvoetbalwedstrijden niet een uitsluitend journalistiek doel diende.¹² De rechtbank vond dat deze uitzendingen niet kunnen worden aangemerkt als een bekendmaking aan

¹¹ HvJEU 16 december 2008, nr. C-73/07, ECLI:EU:C:2008:727; HvJEU 14 februari 2019, nr. C-345/17, ECLI:EU:C:2019:122; EHRM 27 juni 2017, nr. 931/13, ECLI:CE:ECHR:2017:0627JUD000093113.

¹² Rechtbank Midden-Nederland 23 november 2020, ECLI:NL:RBMNE:2020:5111, overw. 9-10.

het publiek van informatie, meningen of ideeën. Dit omdat de wedstrijden daarvoor te weinig nieuws-waarde hebben:

“De beelden geven geen informatie over bekende personen, bijvoorbeeld bekende voetballers, en dragen ook niet bij aan enig maatschappelijk debat. Het gaat om een ongefilterd verwerken van een grote hoeveelheid door eiseres zelf verzamelde persoonsgegevens. Voor het geheel van de verwerkingen geldt niet dat zij uitsluitend een journalistiek doeleinde hebben. Dat er in alle door haar verzamelde beelden nieuwswaardige informatie kan zitten, maakt niet dat alle duizenden uitgezonden wedstrijden kunnen worden gezien als journalistiek en rechtvaardigt niet het maken van opnames en uitzenden van al deze wedstrijden.”

Het gaat de rechtbank dus te ver om uitzending van alle amateurwedstrijden zonder meer op te vatten als journalistiek. Maar dit kan wellicht anders kan zijn voor wedstrijden waarvoor nationaal of lokaal belangstelling is. Ik kan mij indenken dat de uitzondering ook betrekking heeft op het verslag dat een enthousiaste supporter via Twitter doet van een amateurwedstrijd in de Tweede Klasse Zondag. En evenzo op het blogbericht over de winterwedstrijden in Delft, op de website van een studentenroeivereniging.

2.3 Op wie is de AVG van toepassing?

Als is vastgesteld *dat* de AVG van toepassing is op een bepaalde gegevensverwerking, is de volgende vraag *aan wie* de verordening verplichtingen oplegt en wie daaraan aanspraken ontleen. De laatste vraag is het gemakkelijkst te beantwoorden. De AVG kent aanspraken toe aan betrokkenen of datasubjecten, dat wil zeggen: de geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke personen op wie deze gegevens betrekking hebben. Deze betrokkenen maken er aanspraak op dat de hen betreffende gegevens worden verwerkt overeenkomstig de regels die de verordening daarvoor stelt.

De vraag aan wie de verordening verplichtingen oplegt blijkt in de praktijk vaak lastiger te beantwoorden. De verordening legt allereerst verplichtingen op aan verwerkingsverantwoordelijken. Dat zijn, zo blijkt uit artikel 4, onderdeel 7, AVG, de rechtspersonen, natuurlijke personen of overheidsorganen en –diensten die in staat zijn de doeleinden te bepalen waarvoor de gegevens worden verwerkt en de middelen waarmee dat wordt gedaan. De verwerkingsverantwoordelijken hebben zeggenschap over de verwerkingen. En die zeggenschap blijkt er bijvoorbeeld uit dat zij kunnen bepalen wat er met de gegevens gebeurt, wie erover mogen beschikken, wat de bewaartermijnen zijn, en in hoeverre de gegevensverwerkingen kunnen worden uitbesteed aan anderen.

Verder legt de verordening verplichtingen op aan verwerkers als bedoeld in artikel 4, onderdeel 8, AVG. Zo een verwerker is een derde partij die ten behoeve van de verwerkingsverantwoordelijke, op diens instructie en onder diens verantwoordelijkheid, persoonsgegevens verwerkt. Een duidelijk voorbeeld is een salarisadministratiebedrijf, zoals Raet, ADP of Workday, dat ten behoeve van werkgevers salarisgegevens van werknemers verwerkt. Een sportvereniging die de ledenadministratie heeft uitbesteed kwalificeert als verwerkingsverantwoordelijke, de leverancier die zorgdraagt voor de ledenadministratie is verwerker.

De begrippen verwerkingsverantwoordelijke en verwerkers zijn conceptueel meestal goed te scheiden, maar blijken in de praktijk niet altijd gemakkelijk toe te passen. Bijvoorbeeld als een leverancier van online-ledenadministratiediensten (in de regel verwerker) ook zonder instructies van de sportvereniging (verwerkingsverantwoordelijke) de ledengegevens anonimiseert en vervolgens gebruikt voor eigen

trendanalyses. In zo een geval kan het zijn dat leverancier kwalificeert als verwerkingsverantwoordelijke voor de verwerking die bestaat uit het anonimiseren van de gegevens en het vervolgens gebruiken voor de eigen doeleinden.

Ook getrap lidmaatschap kan het ingewikkeld maken om te bepalen wie voor welke verwerkingen heeft te gelden als verwerkingsverantwoordelijke. Het is daarom van belang dat dit wordt opgehelderd, bij voorkeur voordat er daarover vragen opkomen.

3. WAT VERLANGT DE AVG?

De AVG kent een groot aantal materiele en meer formele vereisten. Ik bespreek de belangrijkste daarvan kort.

3.1 Verwerkingsgrondslag (art. 6, eerste lid, AVG)

Voor iedere verwerking van persoonsgegevens moet de verwerkingsverantwoordelijke beschikken over ten minste een van de in artikel 6, eerste lid, onderdelen a t/m f, AVG opgesomde verwerkingsgrondslagen. Er zijn er zes: (a) toestemming van de betrokkene, (b) uitvoering van een overeenkomst met de betrokkene, (c) naleving van een wettelijke plicht, (d) behartiging van een vitaal belang, (e) vervulling van een taak van algemeen belang (overheidsstaak) of uitoefening van openbaar gezag, of (f) de behartiging van een gerechtvaardigd belang, tenzij het privacybelang van de betrokkene prevaleert.

Een sportvereniging en -bond ledengegevens verwerkt gegevens van haar leden in het kader van de ledenadministratie, dat wil zeggen de uitvoering van de lidmaatschapsovereenkomst die de vereniging of bond is aangegaan met de leden. De verwerkingsgrondslag is dan de uitvoering van de overeenkomst met de betrokkene, in het jargon de zgn. b-grond. Voor de verwerkingen die verder gaan, zoals verstrekking van de gegevens aan sponsors, kan de vereniging of bond gebruik maken van de verwerkingsgrondslag van het gerechtvaardigd belang (de f-grond) of die van de toestemming van de betrokkene (de a-grond).

In het verleden was onomstreden dat een sportvereniging of -bond voor deze verstrekking gebruik kan maken van de grondslag van het gerechtvaardigd belang. Dit veranderde in november 2019 toen AP, vooruitlopend op handhavingsonderzoek tegen respectievelijk de KNLTB en VoetbalTV, een normuitleg publiceerde waarin de toezichthouder het standpunt innam dat een 'zuiver commercieel belang en winstmaximalisatie' niet kunnen worden opgevat als gerechtvaardigd. Op basis daarvan oordeelde de toezichthouder, *nota bene* met betrekking tot gegevensverwerkingen die zich geruime tijd voordeden vóór de bekendmaking van de normuitleg, dat de beide verwerkingsverantwoordelijken de gegevens hadden verwerkt zonder te beschikken van de daarvoor vereiste verwerkingsgrondslag. In de zaak van de KNLTB oordeelde de toezichthouder dat de gegevensverstrekking aan leden niet kon worden gebaseerd op de grondslag van het gerechtvaardigd belang maar alleen op die van de toestemming van de leden, oftewel de zgn. a-grond. Vervolgens stelde de toezichthouder vast dat de leden deze toestemming niet hadden gegeven, met als resultaat de vaststelling dat het grondslagvereiste was overtreden en de oplegging van een boete van meer dan een half miljoen euro.

Op de normuitleg van de Autoriteit persoonsgegevens was veel kritiek. In de VoetbalTV-zaak heeft de rechter inmiddels – ik spreek medio februari 2021 – uitgemaakt dat de normuitleg van AP onjuist en onterecht is. In de KNLTB-zaak loopt het beroep tegen het boetebesluit nog. [Meer daarover in de bijdrage van Saskia Vermeer-De Jong, elders in deze uitgave\[?\]](#).

3.2 Doelbinding (art. 5, eerste lid, onderdeel b, jo artikel 6, vierde lid, AVG)

Een verwerkingsverantwoordelijke mag alleen persoonsgegevens verzamelen voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden. Vervolgens mag deze verwerkingsverantwoordelijke de gegevens niet verder verwerken op een met die verzameldoelstellingen onverenigbare wijze. Dit staat in artikel 5, eerste lid, onderdeel b, AVG.

De criteria aan de hand waarvan de verenigbaarheid ('compatibility') kan worden beoordeeld staan in artikel 6, vierde lid, AVG. Er moet daarbij rekening worden met onder meer (a) het verband tussen de doeleinden waarvoor de persoonsgegevens zijn verzameld, en de doeleinden van de voorgenomen verdere verwerking; (b) het kader waarin de persoonsgegevens zijn verzameld, met name wat de verhouding tussen de betrokkenen en de verwerkingsverantwoordelijke betreft; (c) de aard van de persoonsgegevens; (d) de mogelijke gevolgen van de voorgenomen verdere verwerking voor de betrokkenen; (e) het bestaan van passende waarborgen, waaronder eventueel versleuteling of pseudonimisering.

Voor deze beoordeling gaat het er vooral om dat de betrokkene, gelet op het aan hem medegedeelde verzamel- of verwerkingsdoel in redelijkheid de verdere verwerking kan verwachten. Verontwaardiging bij de betrokkenen is meestal een aanwijzing dat de verdere verwerking niet doelverenigbaar is, dat wil zeggen: dat niet is voldaan aan het doelbindingsvereiste. Soms kan dat worden verholpen door vooraf het verzameldoel anders te verwoorden, zodanig dat de verdere verwerking daaronder valt, althans niet daarmee onverenigbaar is. Maar daarmee is niet gezegd dat het verzameldoel in heel algemene termen kan worden omschreven (zeg: persoonsgegevens verzamelen voor een verantwoorde bedrijfsvoering). Een verzameldoel dat te algemeen is omschreven heeft geen onderscheidend vermogen en voldoet daarmee niet aan het welbepaaldheidsvereiste van artikel 5, eerste lid, onderdeel b, AVG.

[]

Bijzondere gegevens en strafrechtelijke gegevens

Voor een aantal categorieën van persoonsgegevens gelden extra strenge regels. Dit zijn de zogeheten bijzondere gegevens en strafrechtelijke gegevens. De catalogus van bijzondere gegevens staat in artikel 9, eerste lid, AVG en omvat achtereenvolgens persoonsgegevens waaruit ras of etnische afkomst, politieke opvattingen, religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen, of het lidmaatschap van een vakbond blijken, alsmede genetische gegevens, biometrische gegevens met het oog op de unieke identificatie van een persoon, gegevens over gezondheid, of gegevens met betrekking tot iemands seksueel gedrag of seksuele gerichtheid. Onder strafrechtelijke gegevens verstaat artikel 10 AVG gegevens betreffende strafrechtelijke veroordelingen en strafbare feiten of daarmee verband houdende veiligheidsmaatregelen.

Voor deze gegevenscategorieën geldt een verwerkingsverbod. De gegevens mogen niet worden verzameld en niet worden verwerkt, tenzij er gebruik kan worden gemaakt van de uitzonderingen die zijn te vinden in de Uitvoeringswet AVG. [] Is uit routegegevens blijkt dat iemand iedere zondag naar een gereformeerde kerk rijdt, kunnen daaruit mogelijk gegevens over religieuze overtuigingen blijken.

Transparantie en rechten van betrokkenen

Een belangrijk deel van de AVG ziet op het waarborgen van transparantie en het versterken van de positie van de betrokkenen door hen inzage- en andere rechten te geven. In artikel 12 AVG staan een

handvol algemene uitgangspunten, zoals over wijze van communiceren, reactietermijnen etc. Daarna zetten artikel 13 en 14 van de verordening uiteen welke informatie in beginsel vooraf moet worden verstrekt aan betrokkenen.

Artikel 15 tot en met 22 AVG geven regelingen van de verschillende rechten van betrokkenen, uiteenlopend van het inzage-recht tot verbeterings- en bezwaarrechten, het wissings- en vergeetrecht, het recht op gegevensoverdraagbaarheid en rechten met betrekking tot geautomatiseerde besluitvorming en profilering. Artikel 23 AVG geeft ten slotte een overzicht van de uitzonderingen die de nationale wetgever in artikel 40 en 41 van de Uitvoeringswet AVG heeft uitgewerkt.

[]

Formaliteiten (registers, verwerkingsovereenkomsten, derdelanden etc)

De AVG bevat nog veel meer verplichtingen, waaronder een groot aantal verplichtingen met een min-of-meer formeel karakter – die ik hier wat oneerbiedig aanduidt als formaliteiten. In een enigszins willekeurige volgorde gaat het om:

- verplichtingen om aan te kunnen tonen dat er is voldaan aan de vereisten die de AVG stelt (art. 5, tweede lid, AVG);
- verplichting voor verwerkingsverantwoordelijken om zorg te dragen voor privacy-by-design en privacy-by-default (art. 24 AVG);
- verplichtingen voor verwerkingsverantwoordelijken en verwerkers om met elkaar verwerkersovereenkomsten aan te gaan waarin een groot aantal onderwerpen zijn geregeld (art. 28, derde lid, AVG)
- verplichting om over te gaan tot uitvoering van een gegevensbeschermingseffectbeoordeling (oftewel een beoordeling uit van het effect van de beoogde verwerkingsactiviteiten op de bescherming van persoonsgegevens), als de verwerking waarschijnlijk een hoog risico inhoudt voor de rechten en vrijheden van natuurlijke personen, dit gelet op de aard, omvang, context en doeleinden daarvan (art. 35, eerste lid, AVG);
- verplichting om een functionaris voor gegevensbescherming aan te wijzen als er sprake is van een grootschalige verwerkingen die vanwege hun aard, hun omvang en/of hun doeleinden regelmatige en stelselmatige observatie op grote schaal van betrokkenen vereisen (art. 37, eerste lid, onderdeel b, AVG);
- verplichtingen met betrekking tot de doorgifte van persoonsgegevens naar landen buiten de Europese Unie die niet eenzelfde beschermingsniveau bieden als in de unie (art. .

Afsluiting

Het is niet altijd gemakkelijk om te voldoen aan de AVG. Maar er is vaak veel meer mogelijk dan soms wel wordt gedacht.

